

COMPTE-RENDU
DU
DISPENSARE ARMÉNIEN DE PARIS

Փ Ա Ր Ի Ջ Ի
Հ Ա Յ Տ Ի Կ Ն Ա Ն Յ Մ Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Յ Կ Ա Ր Մ Ի Ր Խ Ա Ջ Ի
Օ Գ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ

Բ Ո Ւ Ժ Ա Ր Ա Ն Ի
Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
1936 Տ Ա Ր Ի Ո Յ

COMPTE-RENDU
DU
DISPENSARE ARMÉNIEN DE PARIS

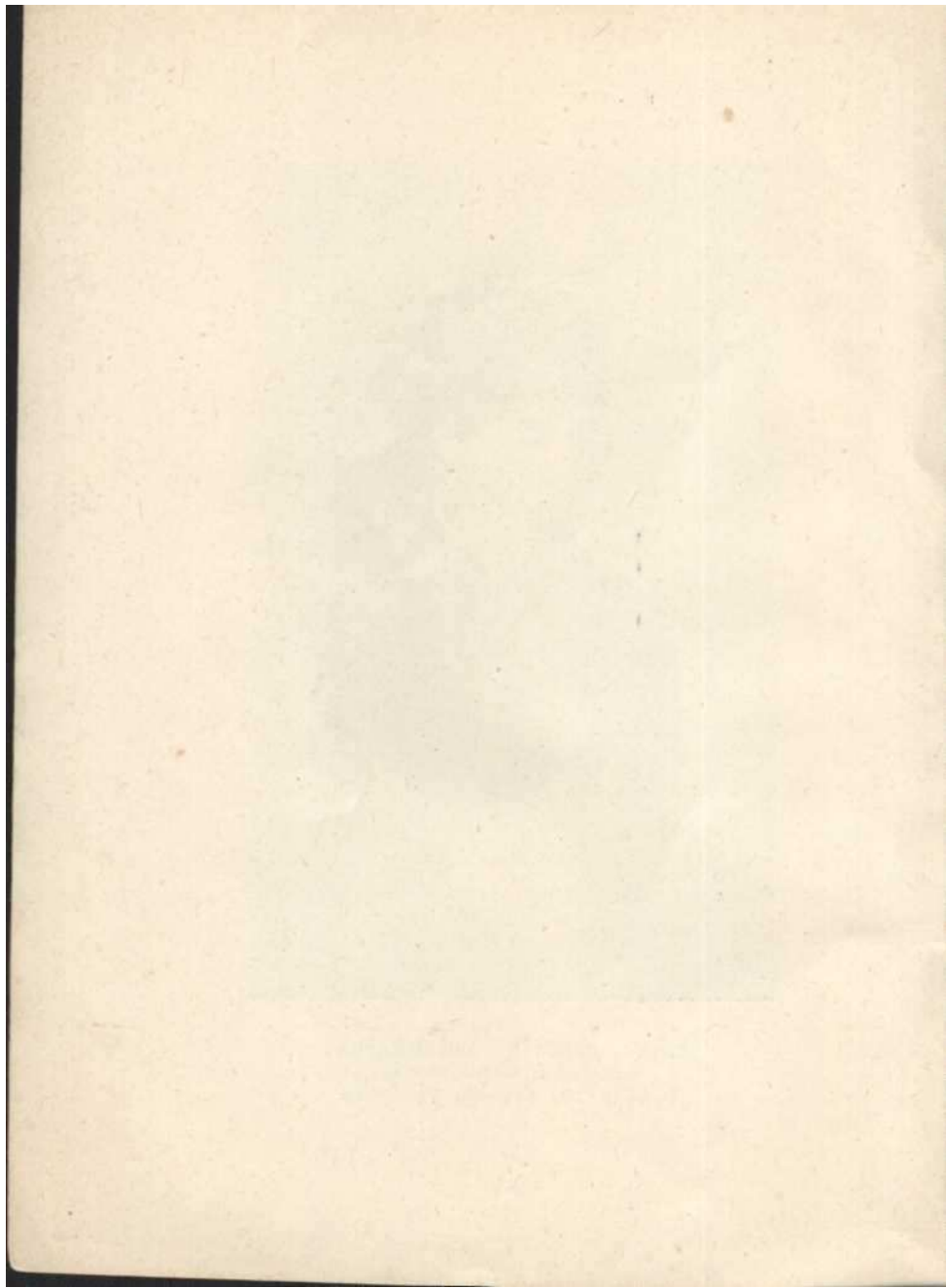
Փ Ա Ր Ի Ջ Ի
Հ Ա Յ Տ Ի Կ Ն Ա Ն Յ Մ Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Յ Կ Ա Ր Մ Ի Ր Խ Ա Ջ Ի
Օ Գ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ

Բ Ո Ւ Ժ Ա Ր Ա Ն Ի
Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
1936 Տ Ա Ր Ի Ո Յ

ՏԻՊՆ ՆՈՅՆԻՐԻ Լ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ
Պատուական նախագահուհի
Փարիզի 2-րդ Տիկնանց Միության

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ի՞նչ է ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՋԸ

Պատմութիւնը կարմիր հաշին: Բայց նախապատմական է ան:

Ընկրկելով դարերու բաւալումը կ'երթայ կը յանգի մեր ժամանակամիջոցին, ուր քաղաքակրթութիւնը անձանօք էր:

Առաջին անգամ երբ գործով զեղուն հոգի մը հակեցաւ տառապողի մը ցաւին վրայ, առաջին անգամ երբ գութի շոյանքը մեղմեց տառապագին գլխու մը կրակը, երբ արցունքի շիթ մը ինկաւ ամայի համբուն եզերքը օրհասական բախտագուրկի մը հակտին, այն բոլորէն իսկ գոյութիւն առաւ Կ. Խաջը:

Գրութեան, սիրոյ, անձնութեան խորհրդանշանը, հաջը, յետոյ եկաւ բերել անոր իր նուիրականութիւնը, իր հովանին տուաւ անոր իր երեք առաքինութիւններով:

Սպիտակութեան վրայ տարածուած չորս բեւերը կարմիր հաշին, բերես միակ իրական ժխտումն են մարդկային ահարկու եսասիրութեան:

Պղինձէ արցունքը թշնամի զինուորին, այդ խաչը հակտին վրայ կրող կինը իր մատներովը կը սրբէ, չփնտռելով թէ ան բերես սպաննած է իր սիրականը, եղբայրը, կամ գաւակը, որովհետեւ գութը ներող է, որովհետեւ գութը ազգութիւն չունի ինչպէս տառապանքը:

Սպանդի դաշտին վրայ այդ պգտիկ նշանը կարմիր՝ շատ

աւելի մեծ է քան բոլոր վիթխարի բնականութիւնները, քան բոլոր կատարելագործուած մարդաջինջ գործիքները. անսնփ վրէժխնդիրներ են, Կարմիր Խաչը անյիշաչարն է, ամոփիչը, կենդանացնողը :

Ո՛րք ենչէ ահագնագը, ո՛րքից անցնի աղէտ մը, ո՛րք աւերումը, կործանումը, քանդումը, տարրերու շղթայագերծ գայրոյքը, ցաւագին տեսարաններուն մէջէն իսկոյն ի յայտ կուգայ Կարմիր Խաչը :

Մարդկային վայրագութիւններուն, բնութեան կործանումներուն մէջէն կանգուն է ան, իր քեւերը տարածած քշուտութիւններու վրայ :

Երկինքին մէկ շողն է աշխարհի անէծքներուն, անգրութիւններուն, տուայտանքներուն վրայ. շողը լուսատու եւ յուսատու, մռայլ յուսահատութիւններուն հտելէն : Բարիքը երկնատուր՝ ի դերեւ հանող չարիքին յաղթանակը :

Ի՞նչ տպաւորիչ, աւելի յուզիչ է, երբ՝ խուռներամ ամբոյսին մէջ մայրաքաղաքին, լոյսի խրախնամի, նոյնիսկ շռայլութեան ցուցադրութիւններուն մէջէն, յանկարծ կուգայ անցնիլ *ամոփիչան* մը, իր Կարմիր Խաչովը, յամբագնաց : Սիրտերը պահ մը կը զգան սեղմում մը, փղձկում մը. փառայեղ տեսիլները, գուարքութիւնները կ'աներեւութանան. կը մնայ մարդկային ցաւը՝ յանձնուած Կարմիր Խաչին :

Մանուկները ախեղծ, անմեղ, պատժուածներ, անոր գրկին մէջ կը փնտռեն կազդուրում իրենց ախտածէտ յօրինուածքին, իրենց վատուծ քոփերուն կ'որոնեն հիւրը կենսատու, կեանք, լոյս, բուժում :

Եւ համախումբ տարաբախտները չփառք, գրկուածները խուռներամ, սոսկ նշոյլով մը սրտերնին լուսաւորուած, յետին առկայծումով մը արիացած կը դիմեն դէպի այն սրահները սոյխակ, լեցուն փոփրիկ սրուակներով եւ մեծ հոգիներով՝ որ կը կոչուի ԲՈՒԺԱՐԱՆ, եւ որ միշտ քեւարաց կ'ըն-

դունի ցաւահար մարդկութիւնը ու կը տփնի գայն կագդութե-
լու :

Եղիշէի ներքոյած «Հայոց աշխարհի» բամբիշներէն ,
Շուշանիկ իշխանուհիէն մինչեւ ժամանակակից քագուհիները ,
փարբամ տիկիները , որոնք մէկ ոստումով ստնակոյս ը-
րին իրենց գարդերը եւ նակատնուն առին ներմակ ֆօզը վը-
րան պաշտելի խորհրդանշանը անձնագոհութեան , մեծ սպան-
դին առեն , ինչպէս աշխատող կիներ իր փորձառու հոգատա-
րութեամբ , ինչպէս գործաւորին մանկունակ աղջիկը որ իր
այլասիրութեան սղաժը ըրաւ այդ փոքորկի տարիներուն ,
ինչպէս գիտուն բժիշկը իր անգնահատելի առաջնորդու-
թեամբ , մոռցած հանգիստն ու աշխարհի միւս կեանքը , հա-
ւաքուած տանջանքներու , ցաւի , արիւնի , ջարդութշուր
մարմիններու առջեւ հրաշալի օրինակը տուին նուիրումի ,
հաւասարութեան ու սիրոյ :

Համաշխարհային բանակ մըն է կարմիր խաչը , աւելի հզօր
քան Մեծն Աղեսանդրի , Ազիլայի , Նափօլէոնի բանակները ,
հզօր ու աննուան , որովհետեւ նպատակը չէ աշխարհակա-
լութիւն , քարուքանդ , այլ տիրապետութիւնը մարդասիրու-
թեան , եղբայրասիրութեան եւ գութի գեղեցկութիւնը աստ-
ուածային :

ԱՆԱՅԻՍ

ՏԻՆԱՆՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՅ ԱՆՎԱՄՆԵՐԸՆ ԲԱԳԱՅԱՅԻ ԽՄԲԱՆԿԱՐ ՄԸ 1937 ԻՆ
Ձախէն զէպի աջ, Ետեւի կարգին վրայ՝ Տիար Վահան Էսմէրեան, Տիկին Ա. Համբարձումեան, Տիկին Ս. Բալնեան,
Տիար Ա. Համբարձումեան, Տիկին Լ. Նուրիեան, Օր. Զ. Գալփայեան Տիար Գ. Բարունակեան
Առջևի կարգին վրայ՝ Նոսած՝ Տիկնայք Վ. Զարմիկեան, Պ. Էսմէրեան, Ա. Ճէվահիրեան,
Մ. Կիւլպենկեան, Հ. Միւրայէլեան և Տօբ. Պ. Փօթիեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒՅԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ ԵՒ
ՓԱՐԻՉԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱՃԻՂԵՐԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Պետական Հ. Կարմիր
Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը կազմուած է 1922 Ապրիլ
28ին :

Անկէ առաջ, Փարիզի մէջ, առաջին անգամ Կարմիր Խաչ
անունով անկախ կազմակերպութիւն մը մարմին առած է
1920 Մարտ 7ին, որ երկար կեանք չէ ունեցած եւ դադրած
է 1921 Յունիս 19ին :

1921 Յունիս 24ին, նոր փորձ մը եղած է վերակազմե-
լու Կարմիր Խաչի անկախ մարմինը՝ որ ջրուած էր, բայց
այս փորձն ալ ձախողած է, առանց բուժարան ունենալու :

Երեւանէն եկած մասնաւոր հրահանգի մը համաձայն,
որուն բնագիրը կը մնայ մեր դիւանաթուղթերուն մէջ,
28 Ապրիլ 1922ին, Կարմիր Խաչը վերջնականապէս կազ-
մուած է՝ միանալով Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան, իրր
անոր մէկ Մասնաճիւղը, եւ կոչուած է՝ Պետական Հ. Կար-
միր Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղ՝ Փարիզի Հայ Տիկնանց
Միութեան, որ Պետութենէն ճանչցուած է իրր Oeuvre de
Guerre № 20.588 :

1922էն մինչեւ 1934, Կեդրոնական այս Մասնաճիւղը ու-
նեցած չէր իր Օժանդակ Մասնաճիւղերը :

1934 Յունուարին, առաջին անգամն ըլլալով, Փարիզի
արուարձաններէն Enghien-les-Bains ի մէջ կազմուեցաւ ան-
դրանիկ Մասնաճիւղը :

ԱՄՓՈՓ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՀԵՏՁՀԵՏԷ ԿԱԶՄՈՒԱԾ
ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1. — ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ Enghien - les - Bains Ի.— Ինչպէս
ըսինք, կազմուած առաջին Օժանդակ Մասնաճիւղը, Անկիւ-
նի Մասնաճիւղն է, որ կը գործէ Երեք տարիէ ի վեր:

Իր գործունէութեան շրջանակն է

Enghien, Montmorency, Soisy, Deuil, La Barre:

Ունի 65 անդամ: Կը կազմակերպէ գասախօսութիւններ,
թէյյասեղան եւ տարեկան պարահանդէս:

Այս Մասնաճիւղը իր գրամական օժանդակութիւնը կը
բերէ Կեդրոնին ամէն տարի կանոնաւորապէս:

Այս Մասնաճիւղին Գիւանին հասցէն է՝

Տիկին Գ. Բարունակեան, Ատենապետուհի

192, Route de St. Loue, Montmorency (S. et O.)

2. — ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ Bagnaux-Cachan Ի.— Այս Մասնա-
ճիւղը կազմուեցաւ 1935 տարւոյ Մարտին. իր բացման հան-
դէսը կատարուեցաւ 2 Յունիս 1935ին:

Իր գործունէութեան անմիջական շրջանակներն են՝
Bagnaux, Cachan եւ անոնց մօտիկ զիւղաքաղաքները:

Իր անդամներուն թիւն է 40:

Այս Մասնաճիւղը յաջողած է ունենալ իր սեփական Բու-
ժարանը, ուր կը գործանուին տեղական հիւանդներն, որոնք
Երբեմն կը ստանան նաեւ գրամական համեստ օժանդակու-
թիւններ:

Բուժարանին այցելու բժիշկն է՝ Տոքթ. Կ. Կէօլճեան,
որ շարաթն անդամ մը կ'այցելէ եւ կը կատարէ իր բժշկական
սպասարկութիւնը՝ սրտասխանատուութեամբ Փարիզի Բու-
ժարանին բժշկապետ Տոքթ. Պօղոս Քօլօլեանի:

Հիւանդներուն գեղերը կը հայթայթուին Փարիզի Կեդ-
րոնական Բուժարանէն՝ ձրիարար:

Պանէօ — Քաշանի Մասնաճիւղը, մերթ Ընդ մերթ կը բե-

ըէ նաեւ իր օժանդակութիւնը՝ կեդրոնին՝ զբաժանական առարձաններով:

Մասնաճիւղին Դիւանին հասցէն է՝ Տիկին Մ. Վարդուհեան, 32, Grand' Rue, Bourg - la - Reine (Seine).

3.— ՄԱՄՆԱՃԻԻՂ Paris-Belleville ի.— Այս Մասնաճիւղը կազմուեցաւ 1935 տարուոյ (Մայիս 11) սկիզբները՝ բացման հանդէսով մը:

Իր գործունէութեան դաշտն է Փարիզի 19րդ եւ 20րդ թաղամասերը:

Այս Մասնաճիւղը, որուն կ'անդամակցին կարեւոր տարրեր, պարագաներու եւ անձնական արգելքներու հետեւանքով դեռ չէ կրցած իր գործունէութեան ազատ ընթացք տալ. բայց ի նկատի ունենալով այն անունները, որոնց վտասուած է այս Մասնաճիւղին Վարչութիւնը, մեծ յոյս կուտայ որ մօտ ատենէն աւելի առոյգ գործունէութիւն մը պիտի ունենայ:

Դիւանին հասցէն է՝ Տիկին Ե. Աւետիսեան,
56bis, Rue Olivier Métra, Paris (19°).

4.— ՄԱՄՆԱՃԻԻՂ Asnières-Bois Colombes ի.— Այս Մասնաճիւղը կազմուած է 22 Մարտ 1936ին եւ իր բացման հանդէսը կատարուած է 24 Յունիս 1936ին:

Իր գործունէութեան շրջանակներն են՝

Asnières, Bois-Colombes, Colombes, Courbevoie, Bécon-les-Bruyères:

Իր անդամներուն թիւն է 55 - 60:

Այս Մասնաճիւղը կազմուած է գործունեայ եւ սրտի տէր ազնիւ հայուհիներէ, որոնք իրենց շրջանակի աղքատ հիւանդներուն հանդէպ ունեցած են դնահատելի ծառայութիւններ: Իր ծրագրին մէջ է Բուժարանի մը բացման խընդիւրը:

Դիւանին հասցէն է՝ Տիկին Վարդանոյշ Տէր - Մինասեան,
84, Rue des Chambards, Bois - Colombes (S.).

5.— ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ *Italie-Gentilly-ի*. — 1937 Յուն-
ւար 10ին ձեռնարկուած է այս Մասնաճիւղին եւ բացման
հանդէսը կատարուած է 21 Մարտ 1937ին :

Իր գործունէութեան շրջանակն է՝ Փարիզի 13րդ թա-
ղամասը, Kremlin - Bicêtre, Bicêtre, Gentilly :

Իր անդամներուն թիւը կը հասնի 65 - 70ի :

Մասնաճիւղը կազմող Տիկիներն ու Օրիորդները ունին
բարի արամազրութիւն աշխատելու եւ կամք : Այս Մասնա-
ճիւղն ալ ծրագրած է Բուժարանի մը բացումը : Առ այժմ կը
զբաղի տկարակազմ եւ վատուժ մանուկներու օգտօրէնու-
թեան խնդրով, որուն համար ըրած է ամէն զնահատելի
ձեռնարկ :

Դիւանին հասցէն է՝ Տիկին Մարի Ղազարեան,

8, Rue Coypel, Paris (13°).

6.— ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ *Issy-les-Moulineaux - Clamart-ի*,
որուն կազմութեան ձեռնարկուեցաւ 1937 Փետր., Մարտ եւ
Ապրիլ ամիսներուն մէջ. բացման հանդէսը կատարուեցաւ
1937 տարւոյ Յունիս 26ին :

Իր գործունէութեան շրջանակն է Issy-les-Moulineaux
եւ Clamart ու անմիջական հայարնակ կեդրոնները :

Իր անդամներուն թիւը կը հասնի 60ի :

Այս Մասնաճիւղին մեծ խանդավառութեամբ փարած են
կարգ մը աղնուասիրտ Տիկիներ եւ Օրիորդներ, որոնք ա-
ռաջադրած են տալ իրենց Մասնաճիւղին նախանձելի վի-
ճակ մը : Կը փափաքին՝ հոս ալ Բուժարան մը ունենալ :

Դիւանի հասցէն է՝ Տիկին Զապէլ Աւետիսեան, Ատենա-
պետուհի, 10, Allée Yvonne, Clamart (S.).

7.— ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ *Marseille - Saint Antoine-ի*, ո-
րուն կազմութեան ձեռնարկուեցաւ 1936 Սեպտեմբերին եւ իր
վերջնական ձեւն ստացաւ 1936 Հոկտեմբերի սկիզբները :
Բացման հանդէսը կատարուեցաւ 25 Հոկտ. 1936ին :

Խումբ մը հայրենասէր եւ բարեւէր հայ օրիորդներ,

16-ին 18 տարեկան, նախաձեռնարկ եղած են այս Մասնաճիւղին կազմութեան եւ իրենց անդրանիկ օժանդակութիւնը բերած են Կեղերոնին դրական ձեւով մը. ա՛յն է՝ իրենց Մասնաճիւղին նախախայրիքը՝ 567 Փրանքի դումար մը զրկելով Փարիզի Կեղերոնին:

Շնորհաւորելի է իսկապէս այս օրիորդներուն նախաձեռնարկ ոգին եւ անձնուէր աշխատութիւնը, որով ո՛չ միայն կը ջանան լաւ հիմերու վրայ դնել Սէնթ - Անթուանի այս Մասնաճիւղը, այլ եւ իրենց քաղաքին միւս արուարձաններուն մէջ եւս կ'աշխատին հիմնելու նոր Մասնաճիւղեր:

Անդամներուն թիւն է 30:

Դիւանին հասցէն է՝ Տիկին Կ. Ազարեան, Ատենապետուհի, № 10, Campagne Merlin, St. Antoine, Marseille

(B. du R.)

8.— ՄԱՄՆԱՃԻԻՂ Marseille - Bld. Oddo ի, կազմուած 14 Մարտ 1937ին, նախաձեռնութեամբ Սէնթ - Անթուանի Վարչութեան:

Այս Մասնաճիւղը, իբր քոյր Մասնաճիւղ Սէնթ - Անթուանի, կը խոստանայ իր ըստգոյն ճիւղերը միացնելու Կեղերոնին՝ մեծ խանդավառութեամբ:

Իր անդամներու այժմու թիւն է 25:

Դիւանին հասցէն է՝ Օր. Մարգարիտ Չաքրեան, Ատենապետուհի, 9, Traverse de la Cabucelle,

Campagne Nègre, Marseille (B. du R.).

9.— ՄԱՄՆԱՃԻԻՂ Marseille-Campagne Fraise-ի, կազմուած 18 Մարտ 1937ին՝ նախաձեռնութեամբ Սէնթ - Անթուանի Վարչութեան Դիւանին:

Այս Մասնաճիւղն ալ խանդավառուած է՝ իր միւս քոյր Մասնաճիւղերուն նման:

Փարիզի Կեղերոնական Վարչութիւնը կը զբաղի Մարտէյլի վերոյիշեալ երեք Մասնաճիւղերուն զօրացման գործով:

Անդամներու թիւն է 10:

Դիւանին հասցէն է՝ Օր. Ադնիւ Պօղոսեան, Ատենա-

պետուհի, № 2, Campagne Fraise, Marseille (B. du R.).

ԾԱՆՈԹ. — Վերջին պահուն առնուած տեղեկութեանց համաձայն՝ այս Մասնահիւղը ձուլուած է Աէնք — Անքուանի Մասնահիւղին հետ :

— Այս Մասնահիւղերէն զատ կազմակերպուելու վրայ եմ նաեւ ուրիշ երկու նոր Մասնահիւղեր ալ, որոնց մասին դեռ կը պակսին մեզ լրացուցիչ տեղեկութիւններ :

Փարիզի Կեդրոնական Վարչութիւնը հոգ կը տանի, որ կազմուած նոր Մասնահիւղերը յարաբերութեան մասնէն իրարու հետ եւ այս նպատակու կը հաղորդէ իւրաքանչիւր Մասնահիւղի Դիւանի հասցէն՝ իր Ատենապետին անունով :

Մասնահիւղերու զլխաւոր պարտականութիւնն է՝ ջանալ աւելցնելու իրենց անդամներուն թիւը, օգտակար ըլլալ աղքատ հիւանդներուն, օժանդակել Կեդր. Վարչութեան նիւթապէս ու բարոյապէս եւ Հայաստանի Պետ. Կ. Խաչին օգնել՝ դեղ, բժիշկ, գործիք եւ բժշկ. գիրքեր ու հանդէսներ զրկելով :

Կեդրոնը ներկայացուցիչներ կ'ուզարկէ՝ երբ Մասնահիւղերը հանդէսներ կազմակերպեն : Մասնահիւղերու պարտականութիւնն է նաեւ օգնել իրարու՝ հանդէսներու կազմակերպութեան միջոցին եւ ներկայ ըլլալ այդ հանդէսներուն, եթէ ու եւ է արդելիչ պատճառ չունին :

Դիտելի է որ, Անկիէնի անդրանիկ Մասնահիւղին կազմութենէն անմիջապէս յետոյ, շնորհաւորելի նախանձայնագութիւն մը ծայր տուած է Փարիզի, շրջակայից, ինչպէս նաեւ Մարտէյի հայ կեդրոններուն մէջ, Պետական Հ. Կարմիր Խաչի Մասնահիւղեր ստեղծելու եւ այս՝ առանց Կեդրոնին թախանձանքին, թելադրութեան կամ յանձնարարութեան, այլ՝ ինքնաբերաբար. այնպէս որ 1934էն մինչեւ 1937, ունեցած ենք ԻՆԸ Մասնահիւղեր, բացի Կեդրոնի Պետ. Հ. Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մասնահիւղէն :

Ընդհ. Քարտուղար

Փարիզի Պետ. Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մասնահիւղի
Գ. ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ

Ի՞նչօրէս ԿՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

Երբ՝ ու եւ է հայաշատ կեդրոնի մը մէջ Մասնաճիւղ մը կազմակերպելու փափաք կը յայտնուի, նախաձեռնարկ եղողները պէտք է գրով մը հրահանգ ուղեն կեդրոնի Վարչութեանէն:

Կեդրոնի Վարչութիւնը իր արամադրութեան տակ ունի կարգ մը տղեալ բանաձեւեր, ի մէջ այլոց՝ խորհրդակցական ժողովի համար մասնաւոր բանաձեւ մը՝ ստորագրուած կեդրոնի Վարչութեան Դիւանէն՝ որուն վարի մասին վրայ՝ ծակտակէն գիծով մը (pointillé) անջատելի փոքր մաս մը կայ: Այս փոքր մասը, յանձնառագրի բանաձեւ մըն է, զոր խորհրդակցական ժողովի մասնակցոց ամէն անձ՝ կրնայ լեցնել, ստորագրել եւ փրցնելով զրկել ցոյց արուած հասցէին:

Խորհրդակցական ժողովին մէջ, առաջին անգամ կը կազմուի ստեամեայ Յանձնախումբ մը, որ կը հրաժարի անմիջապէս՝ երբ տեւական Վարչութիւն մը նշանակուի:

Այս կերպով կարելի կ'ըլլայ գիտնալ որոշապէս թէ՛ ո՞րքան անդամներ կան բաժնեկիւն վճարող եւ որոնցմէ՞ կազմուած է Վարչութիւնն ու անոր Դիւանը:

Վարչութիւնը կազմուելէն յետոյ, Կեդրոնը կը արամադրէ Մասնաճիւղին՝ հետեւալ տղեալ բանաձեւերը.

ա. — Նամակագրութեամբ նամակի թուղթ

բ. — Ժողովի հրաւիրագիր

գ. — Անդամաքարտ

դ. — Բաժնեկիւններու դանձումը գիւրացնող 1, 2, 3, 4 եւ

5 ֆրանքնոց գրոշմաթղթեր:

Վարչութիւնը Մասնաճիւղին՝ կ'ունենայ իր սեփական կնիքը, քառւորէ շինուած, որուն խմբագրութիւնը կը կատարէ Կեդրոնը միօրինակութեան համար:

Այս կնիքը կը պարունակէ իր մէջ՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով՝ հետեւեալ բանաձեւեր․

Փարիզի	Union des Dames Arméniennes
Հայ Տիկնացի Միութեան	de Paris
․․․․․ի Մասնաճիւղ	Section de
(բուսական)	(année)

Կազմուած ամէն Մասնաճիւղի Վարչութիւն պարտաւոր է տեղեկագրել անմիջապէս Կեդրոնին իր կազմութիւնը, իր Վարչութիւնն ու Դիւանը կազմողներու անուններն ու հասցէները :

Մասնաճիւղերու Վարչութիւնները իրենց հրահանգները կը ստանան Կեդրոնէն, որ ունի իր մեայուն Ընդհանուր Քարտուղարութիւնը եւ որուն հասցէին պէտք է ուղղուին ամէն նամակ կամ զրուիթիւն :

Արտաքին յարաբերութեանց համար Կեդրոնական Վարչութեան հետ խորհրդակցիլ անհրաժեշտ է՝ ի վերջոյ չիյնալու համար անդարձանելի սխալներու մէջ :

Մասնաճիւղերը, որոնք Պետական Հ. Կարմիր Խաչի անունը կը կրեն, պէտք չէ՝ մոռնան թէ՛ անկախ չեն․ այլ՝ կապուած են Կեդրոնին :

Կեդրոնն ու Մասնաճիւղերը մաս կը կազմեն ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, որ Ֆրանսական Պետութենէն ճանչցուած է իբր ՕEUVRE DE GUERRE այսինքն՝ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆՑ ՕԳՆՈՂ ՄԱՐՄԻՆ, եւ ունի իր որոշ առանձնաշնորհումները․ օրինակի համար, հանդէսներու առթիւ՝ Ազքատաց տուրքը (Droit des pauvres), ինչպէս նաեւ երաժշտական հեղինակներու տուրքը (Droit d'auteurs) զեղչեալ են 75 % :

Այս պատճառաւ հարկ է որ ամէն Մասնաճիւղ, իր անունէն առաջ դնէ Փարիզի Հայ Տիկնացի Միութիւն անունը եւ Oeuvre de guerre թիւը՝ որ է 20 588 :

Փարիզի Հայ Տիկնացի Միութիւնը հիմնուած է 1913

Մայիսին . ալիսինքն՝ 24 տարուան անընդհատ զործունէութիւն մը ունի . ուրիշ հայ համանուն Միութիւններուն մէջ, Փարիզի Հայ Տրկնանց Միութիւնն է միայն, որ ունեցած է Oeuvre de guerre կոչուելու տանձնաշնորհումը :

Կեդրոնը եւ նորակազմ Մ/նիւղերը պարտաւոր են իրենց կազմութիւնն ու գործունէութեան բնոյթը հաղորդել իրենց կեդրոնատեղւոյ Թաղապետութեան (Mairie) եւ Ոստիկանապետութեան (Commissariat), յասուկ պատճառովս նամակներով :

Վիճակահանութեան տոմսերու հրատարակման, հանդանակութեան ձեռնարկումի եւ այլ նման պարտաւորութիւններու մէջ, երկրին օրէնքին դէմ զործած չըլլալու համար, աւելորդ չ'ըլլար խորհուրդ հարցնել Կեդրոնական Վարչութեան, որ պարտաստ է ամէն կերպով գոհացնելու խնդրարկու Մասնաճիւղերը :

Ամէն Մասնաճիւղի Վարչութիւն պարտաւոր է իր կազմակերպելիք հանդէսներուն առթիւ՝ կանխօրօք դիմում ընել Կեդրոնին՝ անոր տեղեկացնելով հանդէսին տեսակը, թուականը, վայրը, յայտագիրը եւ նախագահելիք անձին ինչպէս նաև բանախօս անձին անունները :

Պատշաճից համաձայն է՝ կատարուելիք հանդէսներու առթիւ՝ հրուէք ուղղել Կեդրոնական Վարչութեան եւ բոլոր քոյր Մասնաճիւղերուն :

Կեդրոնը, եւ անոր հետ՝ բոլոր քոյր Մասնաճիւղերը՝ համաձայն պատշաճութեան օրէնքին՝ պարտաւոր են իրենց ներկայացուցիչները ուղարկել հանդէս ունեցող Մասնաճիւղին՝ առ ի խրախոյս, ի քաջարկութիւն եւ առ ի յարգանս :

Բոլոր Մասնաճիւղերը օժանդակութիւն եւ ձեռնաուկութիւն կը պարտին իրարու եւ ջանագիր պէտք է ըլլան որ, կարելի եղած բարոյական եւ երբեմն ալ նոյն խի նիւթական օգնութիւնն ընեն հանդէս կազմակերպող իրենց քոյր

Մասնաճիւղին . զոր օրինակ , հրապարակ հանուած տոմսերը տեղաւորել , բրորականոս ընել , եւայլն , եւայլն :

Բւրաքանչիւր Մասնաճիւղի կը տրամադրուի որոշ թիւով ձալմանիներ (insignes) կամ զարդակոնուակներ՝ Կարմիր կաշի նշանով :

Այս ճարմանդները Մասնաճիւղին սեփականութիւնը կը մնան եւ Վարչական Փողոցոյ անդամները միայն կրնան զործածել՝ իրենց լամբակին վրայ՝ երբ հանդէս մը ունենան կամ երբ՝ իրր ներկայացուցիչ՝ ներկայ ըլլան ուրիշ Մասնաճիւղի մը հանդէսին :

Ճարմանդները՝ հանդէսներէ դուրս՝ ներսի չէ կրել :

Մասնաճիւղերու Վարչութեանց Դիւանները , իրենց պաշտօնական թղթակցութեանց մէջ , պարտաւոր են զործածելու Մասնաճիւղին յատուկ պաշտօնական նամակաթուղթերը :

Նամակները պէտք է միշտ ստորագրուին Ատենապետին եւ Ատենադպիրին (զոյգ ստորագրութիւն) կողմէ եւ կնքուին Մասնաճիւղին սեփական կնիքով :

Միայն մէկ հոգիի ստորագրութիւնը կրող եւ առանց կնիքի զրկուած գրութիւնները պաշտօնական հանգամանք չեն կրեր , հետեւաբար եւ անվաւեր կը նկատուին :

Մասնաճիւղերու անդամներուն կողմէ Կեդրոնական Վարչութեան եղած բերանացի յայտարարութիւն , նպատաւոր կամ աննպատ , անլսելի կը մնան : Ո՛ր եւ է բողոք կամ զանգատ եւ կամ ո՛ր եւ է նպատաւոր տեղեկատուութիւն անլսելի կը մնան , եթէ անոնք հաղորդուած չեն Կեդրոնին՝ Դիւանի ստորագրութեամբ եւ կնիքով , պաշտօնական գրութեամբ մը :

Դիւանին գէժ եղած բողոքներն ու զանգատները Կեդրոնին հաղորդելու բնոյթ ունեցող գրութիւնները պէտք է կրեն Մասնաճիւղին անդամներուն ստուար մեծամասնութեան ստորագրութիւնը :

Մասնաճիւղերը պարտաւոր են՝ ամէն տարւոյ Դեկտեմբերի 31ին պատրաստելու իրենց վարչական եւ մատակարարական գործունէութեան ամփոփ մէկ տեղեկագրութիւնը եւ գրկել զայն Կեդրոն՝ ստորագրուած եւ կնքուած Դիւանի անդամներուն կողմէ :

Այս տեղեկագիրը պէտք է պարունակէ նաեւ հաշուական գործառնութիւնները, տարեկան անջատ մուտքերն ու ելքերը եւ պատրաստ գրամի քանակը : Նոյնպէս, այս տեղեկագիրն պէտք է կցուի Մասնաճիւղին բաժնեւէջար անդամներուն ցանկը, ամէն տարւոյ վերջը՝ նշանակելով պակասած կամ նորագիր անդամներուն անունները, ինչպէս նաեւ Վարչութիւնը բաղկացնող անդամներու անունները՝ իրենց պաշտօններով :

Մասնաճիւղերը պէտք է ունենան հետեւեալ տոմարները .

ա. — Անդամատար մը, ուր իւրաքանչիւր բաժնեւէջար անդամ պէտք է ունենայ իր սեփական թիւը : Հրաժարած ատեն՝ հրաժարող անդամին անունն ու թիւը միասին կը քնջուին : Հրաժարող անդամին սեփական թիւը ուրիշ անդամի պէտք չէ տալ :

բ. — Անդամներու վճարումները ցոյց տուող ցանկ մը :

գ. — Մնտուկի հաշուետումար մը, ուր կը նշանակուին օրը օրին՝ մուտքերն ու ելած ծախքերը՝ իրենց փաստաթղթերով :

դ. — Ժողովներու ատենագրութեանց տումար մը, ուր մտքուրի կը գրուին բոլոր ժողովներու ատենագրութիւնները՝ ստորագրուած Դիւանին կողմէ :

ե. — Նամակներու ընդօրինակութեան տումար մը, ուր կ'ընդօրինակուին գրկուած նամակները՝ իրենց համարաթիւով : (Ղրկուած նամակները պէտք է թուարուին կարգաթիւով մը) :

Ընդհ. Քարտուղար

Պետ. Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մասնաճիւղի

Գ. ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ

ԲՈՒԺՎԱԿԱՆ ՓՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ՄԸ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶԻ ՓԱՐԻԶԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ

Փարիզի Հայ Պետական Կարմիր Պաշխի Բուժարանին զործունեությունը ու իր ունեցած օգտակարությունը արդէն ծանօթ է փարիզահայ գաղութին :

Բուժարանը վաղը մըն է՝ ուր ազգատ հիւանդներ կը զբտնեն ճրիարար բժշկական ամէն դարման ու զեղ :

Բուժարանին քննությունները կը կատարուին կանոնաւորարար շարաքը երկու անգամ, Երկուշաբթի եւ Աւրբաթ տաւառները, ամէն անգամ միջին հաշիւով 45 հիւանդ քըննելով :

Սոյն Բուժարանը միայն մասնագիտական վաղը մըն է, ինչպէս այլ Բուժարանները, որոնք յատկացուած են միայն թոքախտաւորներու կամ վիճերախտաւորներու : Այլ կատարեալ բուժարան մըն է, զոր կարելի է կոչել Բաղմախտարան (polyclinique), ուր կուզան բուժուելու ամէն տեսակ հիւանդներ (երախաներ, երիտասարդներ եւ ծերեր) :

Այս բժշկական քննությունները կը կատարուին բժշկապետ Տօքթ. Քօլօլեանի հովանաւորութեան տակ եւ աջակցութեամբ Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան անգամ բժիշկներուն, որոնք անձնուիրարար կը կատարեն իրենց պարտականությունը, ի զործ զնելով իրենց մասնագիտությունները :

Ահա՛ Բուժարանին բժշկական կազմը .

Բժշկապետ Տօքթ. Քօլօլեան

Մնայուն բժիշկ Տօքթ. Կ. Կէօլեան

Մնայուն զեղազործ Կ. Բասմաջեան

և վեց անձնուէր բժիշկներ՝

- Տօքթ. Խանինեան
- « Կարապետեան
- « Տէր - Անդրէասեան
- « Ֆիննի
- « Թաքարեան
- « Աղաջանեան Որդի

որոնք յօժարակամ կու գան իրենց կարգին ամիսը մէկ կամ երկու անգամ, սիրով մասնակցելու Բուժարանի քննութեանց :

Երբ հարկ տեսնուի, կարգ մը հիւանդներ, անոնց ակտանանաչութիւնը ու դարմանումները կատարուելու համար, կը զրկուին Փարիզի հիւանդանոցներու բժշկատեաներուն, որպէսզի անոնց միջոցաւ կատարուի, Բոնիֆիկէնեան հասարակութեանը և Թուքի ու արեան վերլուծումներով անհրաժեշտ քննութիւնը :

Բուժարանին գործունէութեան իրենց անձնուէր աջակցութիւնը կու տան նաեւ վեց ազնիւ Տիկիներ և Օրիորդներ՝

- Տիկին Զարմիկեան, ընդհ. կարգապահութեան համար.
- Տիկին Ֆ. Բասմաջեան, ղեկերու բաշխումին համար.
- Տիկին Նուրիեան
- Օրիորդ Մալէգեան
- Օրիորդ Բուլինեան
- Օրիորդ Զ. Գալփայեան, այցելու :

Հակառակ այս ղեկեցիկ կարգադրութեան ու կարգապահութեան, երբեմն Բուժարանին թափած ջանքը ի դուր կը դառնայ՝ երբ կը տեսնուի որ տրուած խրատները ու յանձնարարութիւնները չեն բերանուած և կամ հիւանդներուն անկարելի երեւցած է, և բժիշկը կը վշտահարի երբեմն տեսնելով որ իր ջանքերը անօգուտ դարձած են : Անոնք օրինակ մը .

Մանուկ մը տժգոյն է, անարիւն, չի մեծնար, լաւ չի մարսեր յաճախ ցնցղատապի ենթակայ. Բուժարան կը դիմէ, բժիշկը կը խրատէ առատ ու մաքուր օդ ու լաւ սնունդ, կը յանձնարարէ դիւղի մէջ բնակիլ. խրատը դիւրին է տալ, բայց բնչպէս իրադործելու է:

Այժմ ներկայացնենք Բուժարանին տարեկան գործունէութեան մէկ համառօտ պատկերը:

Անցեալ 1936 տարուան ընթացքին Բուժարանը կատարած է 5194 բժշկական քննութիւն: Կատարուած քննութիւնները երեւան հանած են.

1.— Շնչառական գործարանի հիւանդութիւններ.

407 ախտաճանաչում, 356ը ցնցղատապ, 28ը թոքախտ եւ մնացեալ 23ը թոքային զանազան հիւանդութիւններ:

2.— Մարսողական գործարանի հիւանդութիւններ.

472 ախտաճանաչում, 144ը ստամոքսի, 294ը աղիքներու (բորբոքում, սնդութիւն, կուրաղիք, ճճի եւայլն) եւ 34ը լեարդի հիւանդութիւններ:

3.— Արեան շրջանի գործարաններու հիւանդութիւններ.

195 քննութիւններ, 100ը արեան զերճնում, 41ը թութք, 33ը երակային եւ արեան շրջանի զանազան խանգարումներ:

4.— Ընդհանուր տկարութիւն եւ անարիւնութիւն.

132 պարագայ:

5.— Մանուկներու հիւանդութիւններ.

172 ախտանաչութիւն:

Կարեւոր տեղ կը բռնեն փոքրերու փորհարութիւնը, սննդականոնի թերացման հետեւանքով մարսողական զանազան խանգարումներ, թերի սննդառութիւններ, ոսկրաթեքութիւն (28 պարագայ), փոխանցիկ հիւանդութիւններ (որոնց միայն 19ը կապոյտ հաղ), եւ պատուաստ (2 պարագայ):

6.— Տարախոսիկ հիւանդութիւններ.

67 պարագայ (կրիփ, ջերմախտ եւայլն):

- 7.— Յօղացաւեր. 214 պարագայ:
- 8.— Մորթային հիւանդութիւններ. 112 պարագայ:
- 9.— Ջղային դրութեան կապուած հիւանդութիւններ.
166 *ախտաճանաչութիւն, որոնց միայն 38ը պարզ
պիտացաւեր եւ 6ը փարֆէնսոն (parkinson ou paralysie
agitante):*
- 10.— Երիկամուսի եւ միզային ցամբաներու
հիւանդութիւններ. 54 պարագայ:
- 11.— Վեներական ախտեր.
*Ջերմամիզութիւն 10 պարագայ, Փրանկախտային դէպ-
քեր 9 պարագայ:*
- 12.— Կանանց սեռային գործարաններու հիւանդութիւն-
ներ.
135 *քննութիւն, որոնց 37ը արզանդի բորբոքում. 89ը
ձուարաններու բորբոքում եւ զանազան խանգարումներ, իսկ
9ը յուսթիւն:*
- 13.— Ջգայարաններու հիւանդութիւններ.
77 *քննութիւն, որոնց 26ը աչքի, 51ը ախանջի, քիթի եւ
կոկորդի հիւանդութիւններ:*
- 14.— Վիրաբուժութիւն. 6 պարագայ:
- 15.— Զանազան հիւանդութիւններ.
85 *պարագայ (բերնի եւ ախանջերու հիւանդութիւններ,
դիրութիւն, խպիպի զանազան արկածներ, փայծաղի եւ շա-
ղանակագեղձի խանգարումներ, շաքարախտ եւ այլն):*
- 16.— Փարիզի հիւանդանոցները ուղղուած հիւանդներ.
87 *պարագայ, ուր ձրիարար դասը են վիրաբուժական
զարմանումներ:*
- Երբ ահնարիկ մը նետենք վերոյիշեալ վիճակագրութեան
վրայ, երեւան կուզայ որ մեր փարիզացի չքաւոր զաղու-
թը կը տառապի մասնաւորաբար մարտոպական գործարան-
ներու խանգարումներէն (աղիքի եւ ստամոքսի) եւ շնչառա-
կան գործարաններէն (մանաւանդ ցնցղատապէ), երբորդ*

ԲՈՒՆԻՔԱՆԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷ՞՞՞

կարգին կու գայ յօղացաւը: Արդարեւ այս երեք հիւանդութիւնները չքաւորութեան հետեւանք են: Բարեբախտաբար այս տարի թոքախտաւարներու թիւը անցեալ տարուանին կէսը կը ներկայացնէ:

1935էն ի վեր Հայ Պետական Կարմիր Խաչը ունի երկրորդ Բուժարան մը եւս, Պանեէօ — Քաշանի Մասնաբաժնի (24, Ռիւ Ռօփէ, Պանեէօ — Սէն), հովանաւորութեամբ միշտ մեր բժշկակաւորն: Սոյն Բուժարանին մէջ 1936 տարուան ընթացքին կատարուած է 577 բժշկական քննութիւն, շարաթը անդամ մը, ամէն հինգշարթի առաւօտ եւ ամէն անդամին միջին հաշուով 18 հիւանդ քննելով, որոնց զեղերը նմանապէս ձրխարար արուած են կեղքոնի Բուժարանէն:

Կատարուած վիճակագրական քննութիւնները երեւան հանած են.

- 1.— Շնչառական գործարանի հիւանդութիւններ.
117 ախտաճանաչութիւն, 103ը ցնցդատապ, 6ը թոքախտ, եւ 8ը թոքային զանազան հիւանդութիւններ:
- 2.— Մարսողական գործարանի հիւանդութիւններ.
100 ախտաճանաչութիւն, 18ը ստամոքսի, 73ը աղիքէնու եւ 9ը լեարդի հիւանդութիւն:
- 3.— Արեան շրջանի հիւանդութիւններ.
68 քննութիւն, որոնց 47ը զերճնչում:
- 4.— Ընդհանուր տկարութիւն եւ անարիւմութիւններ.
83 պարագայ:
- 5.— Մանուկներու հիւանդութիւններ.
138 ախտաճանաչութիւն, որոնց միայն 43ը կապոյտ հազ, 10ը ստերկութեութիւն, 4 պարագայ պատուաստ (ծաղկախախ եւ կեղծմաշկի գէմ), 81ը մարսողական զանազան խանգարումներ, թերի սննդառութիւններ, փոխանցիկ հիւանդութիւններ:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԵԿ ԱՆՎԻՆԸ ԻՐԵՆՑ ԿԱՐԳԻՆ ՍՊԱՍՈՂ ՀԻՒԱՆԳՆԵՐ

6.— Տարախոխիկ հիւանդութիւններ . 34 պարագայ :

7.— Յօղացաւեր . 36 պարագայ :

8.— Մորթալին հիւանդութիւններ . 42 պարագայ :

9.— Զղալին դրութեան կապուած հիւանդութիւններ .
40 պարագայ :

10.— Երիկամուսիքի եւ միզային նաժրաներու հիւան-
դութիւններ . 13 պարագայ :

11.— Կանանց սեռային գործարաններու հիւանդութիւն-
ներ . 34 *քննութիւն*, որոնց 20ը *ձուարաններու բորբոքում եւ*
զանազան խանգարումներ, 9ը *արզանդի բորբոքում*, իսկ 5ը
յղութիւն :

12.— Զգայարաններու հիւանդութիւններ .

20 *քննութիւն*, որոնց 5ը *աչքի* :

13.— Զանազան հիւանդութիւններ .

22 *պարագայ* (*բերնի եւ սկուաներու հիւանդութիւն*,
զիրութիւն, *փայծաղի ու ալրուածքի արկածներ*) :

14.— Փարիզի հիւանդանոցները ուղղուած հիւանդներ .

13 *պարագայ* :

Այս բոլոր ախտաճանաչութիւններն ու դարձանումները
կատարուած են Կեղրոնի Բուժարանին միեւնոյն կերպով :

*Երբ Պանկէօյի վիճակագրութեան վրայ ահնարի մը նե-
տենք, քիչ մը կը տարբերի Կեղրոնի վիճակագրութենէն :*
*Հոս առաջին կարգին կու գան մանուկներու հիւանդութիւն-
ները, ինչ որ վերագրելի է գաղութին ընտանեկան կեանքին :*
Այս մարդին մէջ կ'երևի միայն 43 պարագայ կապոյտ հազի,
որ յստ փոխանցիկ հիւանդութիւն մըն է : Գաղութին մէջ
*1936ի Փետրուար ամսոյն կապոյտ հազի համաճարակ մը տե-
ղի ունեցաւ եւ տեւեց չորս ամիս : Երկրորդ կարգին կու գայ*
*ցնցղատապը, իսկ երրորդ կարգին՝ մարտդական գործա-
րաններու խանգարումները :*

ՏՕՔԹ. Կ. ԿԷՕՎՃԵԱՆ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒՄՈՒՄՆԵՐՈՒ (analyses) ԵՆ ԴԵՂԵՐԸ
ՊԱՏՐԱՍԵԼՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ՄԱՍՆԱՍԵՆՆԵԱԿԸ
ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՓԱՐԻ

Պես. Հ. Կարմիր Խաչի

ՄՈՒՏՔ

1 Փետրուար 1936 — 31 Յունուար 1937

Սնուկը պատրաստ դրամ 1 Փետր. 1936ին.	7.886.30
Նամուկնեան Ֆոնսեկն	5000.—
Հանդեսներէ	9275.— 14.275.—
Փոխան ծաղկի նուէրներէ	2175.—
Զանազան նուէրներէ եւ բաժնեզիններէ	4227.—
Եկեղեցին բռնուած պնակներէ	1232.90
Ազգ. Հիւանդանոցի օրացոյցներէ	974.75 8.609.65

30.770.95

ԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Օգնութեան Մասնաձևի

1 Փետրուար 1936 — 31 Յունուար 1937

ԵԼՔ

Պատճոնեկից եւ բժիշկներու ամսականներ		17.400.—
Զանազան նպաստներ	3455.—	
Դեղորայք	1831. 10	5.286. 10
Գիւանական ծախսեր	1015. 65	
Տպագրական ծախսեր	75.—	
Թղթասարական ծախսեր	891. 25	1.981. 90
Հայաստանի համար դեղեր եւ բժեկ. քերքեր		3.682. 95
Զանազան մանր ծախսեր		561. 45
Գրասենեակի պիսոյք	109. 50	
Գրասենեակի կարասիք	27. 50	137.—
Փոխան քերքերու ծանուցմանց		200.—
Բժեկական բացառիկ այցելութեանց		140.—
Ազգ. Հիւանդանոց ղրկուած՝ փոխան օրա- ցոյցերու:		974. 75
		<u>30.364. 15</u>
1 Փետր. 1937ին սնուկը պատրաստ		406. 80
		<u><u>30.770. 95</u></u>

Փարիզ, 1 Փետր. 1937

Հաշուներնիչ՝

Վ. ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ

Գանձապետ՝

ՏՅՐՁ. Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Այս հաշուեկշռին մէջ չեն՝ 1 Փետրուար 1937ին ետքը
տեղի ունեցած մուտքերը եւ ծախսերը:

ԴԵՂԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Այստեղ չպիտի թուեմ Պեա. Հայ Կարմիր Խաչի Բուժարանին մանրամասն դործունէութիւնը, քանի որ բնկերս՝ Տօքթ. Կ. Կէօլճեանն ձեռնհասօրէն խօսած է այդ մասին, այլ պիտի ներկայացնեմ զեղերու վիճակը:

Մեր Բուժարանին մէջ անցեալ տարի դարձանուած Հիւանդներու թիւն է, ինչպէս տեսնուեցաւ Տօքթ. Կ. Կէօլճեանի վերի համարատուութենէն, 5194. բայց այս թիւը՝ բնականաբար զեղերու համար չէ, քանիոր հիւանդ մը՝ պարագային համեմատ դարձանելու համար՝ մէկ զեղով չենք բաւականացած, այլ երկու, երրեմն ալ երեք, զեղերով բնանաւորուած սուս դարձած է ան: Մենք ըսենք՝ միջին հաշուով՝ երկու զեղ, որսու գումարը կ'ըլլայ՝ 10,388 տեսակ զեղ: Այս զեղերը ձրիարար արուած են Պեա. Հայ Կարմիր Խաչի Բուժարանէն, շարաթը երկու անգամ:

Հայ Եկեղեցւոյ կից Բուժարանէն դատ՝ Կարմիր Խաչը Մասնաճիւղ մըն ալ ունի Պանեկոյի մէջ, ուր շարաթը անգամ մը կը դարձանուին Կեղրոնական Բուժարանս դայու զժուարութիւն ունեցող հիւանդները, նոյն Տօքթ. Կէօլճեանի կողմէ:

Այս Մասնաճիւղը յաճախող 577 հիւանդներու զեղերը կը հայթայթուին Կեղրոնական Բուժարանէս. ուրեմն հոն ալ մաստակարարած ենք տարեկան նոյնքան զեղ:

Մեր երկու Բուժարաններու հիմնադիր տնօրէնն ու պատասխանատու կազմակերպիչն է Տօքթ. Պ. Քօլօլեան:

Բուժարանին Դեղագործը
Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՆԵՆ ԻՆՎ ԱՆՈՒՆԵՐ

Պ. 2. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶՐ
ԵՒ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԴԱՐՄԱՆՈՒՈՂ
ՀԱՅ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

Պ. 2. Կարմիր Սաշի կողմէ այս տարի հիւանդանոցներու մէջ այցելած եմ 63 հիւանդներու, որոնցմէ շատերուն մէկէ աւելի անդամներ, անոնց կողմէ եղած մասնաւոր խրնդրանքին վրայ: Անշուշտ, ասոնցմէ զատ կան ուրիշ հիւանդներ ալ, որոնց չենք կարողացած օգնութեան փութալ, սպառազայէս անոր համար որ անոնց հասցէները մեզի անձանօթ մնացած են:

Հայ հիւանդներու անունները ընդհանրապէս կ'ունենամ հիւանդանոցներու արձանագրութեանց տետրակներու միջոցաւ, ինչպէս նաեւ շնորհիւ այն նամակներուն զորս այս հիւանդները կը դրեն Պ. 2. Կ. Սաշի օգնութիւնը խնդրելու համար:

Այս տարուան դանազան հիւանդանոցներու եւ տուներու մէջ տեսած հիւանդներու 15ը (մեծամասնութիւնը կին) դործողութեան ենթարկուածներ են, 2 ստամոքսի ծանր հիւանդութեանց, 4 դանազան արկածներու հետեւանք, 1 թոքախտաւոր փոքրիկ մը (ապաքինած), երկու ուրիշ տղաք, միւսնոյն ընտանիքէ, մին լուսնոտ եւ միւսը դործողութեան ենթարկուած, 1 թոքախտաւոր, 1 անդամալոյծ, իսկ մնացեալները՝ երկու սեռէ թոքախտաւորներ:

Հայերու մեծամասնութիւնը կը դարձանուին Պիշախ, Քոշէնի, Լաէնէֆի եւ Լարիպուազիէոի հիւանդանոցներուն մէջ. միւսներուն մէջ Հայերուն թիւը աւելի նուազ են:

Մեր հիւանդներէն 3ը դժբախտաբար չկարողացան զիմադրել իրենց անդարմանելի հիւանդութեանց. մէկ մասը առողջացաւ, իսկ մնացեալները տակաւին կը դարձանուին. ա-

սոնց մէջ կը գտնուին հիւանդներ որոնք 6 — 7 տարիէ ի վեր հասնեն: Այն հիւանդներուն, որոնց մասնաւորապէս այցելեցի Պ. Հ. Կ. Խաչի կողմէ, անոք եւ նիւթական միջոցներէ զրկուածներն էին: Ասոնք աւելի շատ պէտք ունէին Կարմիր Խաչի օգնութեան եւ բարոյական աջակցութեան:

Աչքէս չի հետանար այն հայ հիւանդին հրճուանքը, երբ Ծնունդի օրը զինքը տեսնել զացի. աչքերը ուրախութեան արցունքներով լեցուեցան: Պատճառը հարցուցի: Պատասխանեց թէ՛ «Այսօր Ծնունդը ըլլալուն, սրահին մէջ գտնուող բոլոր հիւանդները, ասանց բացառութեան, այցելուներ ունեցան, ըլլայ իրենց ազգակիցները եւ կամ ուրիշ բարեւէր անձեր, որոնք շաքարներով եւ գանազան նուէրներով եկած էին զիրենք տեսնելու: Միայն ես էի առանձին, չունենալով ինձմով հետաքրքրուող մէկը: Պ. Հ. Կ. Խաչի ներկայացուցիչին անակնկալ այցելութիւնը ինձ մեծ ուրախութիւն պատճառեց. գոհ եմ որ շուրջիներս պիտի տեսնեն թէ ես ալ երեսի միայն ձգուած առանձին մէկը չեմ եւ ունեցայ այցելող մը. մանաւանդ, Հ. Կ. Խաչի կողմէ ինձ բերուած պատուով լեցուած ծրար մը»:

Հայ տիկնոջ մը մասին, որ երկար ժամանակէ ի վեր կը դարձանուի Քոչէնի հիւանդանոցը, զինքը խնամող հիւանդապահուհին մեծ գովեստով խօսեցաւ եւ ըսաւ որ տիպար կին մըն է իր մաքրութեամբ, կարգապահութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ: Զարմանքով տեսայ թէ այդ կինը իրեն տրուած առօրեայ կաթէն կարող չինձ էր, գուրսը ծախուածներուն նման, ինչպէս նաեւ մածուն պատրաստած՝ մեծ յաջողութեամբ: Ստամոքսը շատ հիւանդ ըլլալուն, անկարող եղած էր իրեն տրուած կերակուրները ուտելու, գժուարամարս ըլլալուն պատճառով: Իր պատրաստած մածունէն տրուած էր նաեւ իր շուրջի հիւանդներուն: Այդ տիպար Հայուհին իր առօրեայ ծախսերուն բաւելու չափը դրամ ալ չահած էր՝ նստած տեղը հիւանդներուն եւ հիւանդապահուհիներուն ձեռագործներ շինելով:

Կը յիշեմ ուրիշ պարագայ մը եւս, Քօշէնի հիւանդանոցին մէջ: Հիւանդ կիւն մը, ուղելով գիտնալ իր Ռատիօկրաֆի արդիւնքը, որ կ'երեւար իր մահճակալին սաքի կողմը կախուած նշնատախտակին վրայ, Փրանսերէն չգիտնալուն, ցոյց տուած էր իր քովի Փրանսացի հիւանդին. ան ալ, անուս մը, աջ աղիքին վրայ նշանակուած գիծէ մը զատելով՝ բսած էր թէ ունեցածը ափսոսիսիս էր: Թեղծ կիւնը գործողութեան մը ենթարկուելու հեռագրատկերէն սարսափած, կը դողար, իրեն այցելած միջոցիս: Երբ սխալած ըլլալնին ըսի, կնոջ ուրախութիւնը չափ չունեցաւ: Այդ կիւնը, զգացած ցաւերը Փրանսերէնով բացատրելու անկարող ըլլալուն, խնդրեց ինէ որ հայերէն տատերով Փրանսերէն գրեմ այդ բաւերը, ինչպէս՝ ֆոխտն, պայքըման, փիւլիոը, եւայլն, որ բժիշկին ներկայութեանը կարգայ:

Ուրեմն, բացայայտ կ'երեւի թէ՛ հիւանդանոցներու մէջ լքուած հայ հիւանդներուն համար որքա՞ն անհրաժեշտ է Պ. Հ. Կ. Խաչի ներկայութիւնը եւ անոր կատարած գերը որքա՞ն օգտակար է:

Պ. Հ. Կ. Խաչը տօնական օրերուն իսկ չի մոռնար իր հիւանդները. անոնք այս տարի եւս ունեցան անոր կողմէ այցելող մը եւ ստացան պտուղ եւ շաքար. այնպէս որ, իրենց անօրեայ լեղի սուրճին եւ առանց շաքարի կաթին անհամութիւնը նուազ զգալի եղաւ այդ օրը: Եթէ օր մը կարելի ըլլայ հրատարակել հիւանդանոցներու մէջ գտնուող հիւանդներու կողմէ Պ. Հ. Կ. Խաչին ուղղուած բազմաթիւ շնորհակալական նամակները, որոնք իրենց երախտազիտական զգացումներուն անմերսազ հեւ անկեղծ արտայայտութիւնը կը պարունակէ, այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ ճշդել այն զերը զոր Պ. Հ. Կ. Խաչը կատարած է եւ կը կատարէ անոնց խնամքի գործին մէջ:

Բարից, 20 - 2 - 1937

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼՅԱՆԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԷՆ ՈՄԱՆՔ. ԳԵՂԱԳՈՐԾԸ. ՀԻՎԱՆԳԱԳԱՀՈՒՀԻՆԵՐՆ ՈՒ ՕԳՆԱԿԱՆՆԵՐԸ
 Չախէն աջ, Էսէի կարգին զրայ՝ Տիկին Վ. Զարմիկեան (վերահսկող), Տիկին Կ. Բաամաքեան, Տիկին Լ.
 Նուրիկեան, Օր. Զ. Գալֆայեան, Օր. Ա. Մալեգեան, Օր. Մ. Բալեան, Տաք. Կ. Կէօլեան
 Առջևի կարգին զրայ՝ Չախէն աջ՝ Տաք. Կ. Բաամաքեան, Տաք. Կ. Խանեան, Տաք. Պ. Քոլոյեան,
 Տաք. Ա. Տէր - Անդրեանով

ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԱՅՈՎ ԿԵՐԱԿՐԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿ

Նորածինին սնունդը կաթն է: զլխաւորաբար մօրը կաթը: Բայց երբ մօրը կաթը անբաւական է եւ կամ թէ իւր տը-կարութեան, անարիւնութեան եւ հիւանդութեան պատճառաւ՝ բժիշկի հրամանով՝ կաթ տայը իրեն արգիլուած է, այս պայմաններու մէջ ստիպուած է երախային դուրսէն կաթ տայու:

Կաթնաու բոնելը ամենուն քսակին չի յարմարիր:

Չանաղան տեսակ կաթեր կան: Իւր բազազրութիւնով (composition) մօրենական կաթին յասկութիւնները ունեցող «իշուն կաթն է»: սակայն այս կենդանիին կաթը ճարելը դործնականապէս դժուարին է, եթէ ոչ անհնարին: Նախ որ էջը իւր կաթը ձաղին կը պահէ եւ ասոր համար անկարելին կ'ընէ ուրիշի շտայու համար:

Անմիջապէս վերջը կուգայ կովուն կաթը, որ թէեւ իւր բազազրութիւնով մայրենական կաթին չի նմանիր, պէտք կ'ըլլայ անոր բացէն շաքար եւ ջուր խառնել, դոնէ առաջին վեց ամիսներուն երախային աննպաստութեան համար:

Ամէն պարագային մի՛ մոռնաք որ կովուն կաթը իր հորթին համար է:

Կովուն կաթը երբեք հում տայու չէ երախային. որովհետեւ վասնպաւս եւ վնասակար ալ է:

Այժի կաթը յարգի արժանի կաթ մը չէ: Կան պահածոյ կաթեր, առանց շաքարի կամ շաքարով. ասոնք պարագանե-

րու համեմատ շատ օգտակար կրնան ըլլալ, մանաւանդ սպ-
քառ դասակարգի համար :

Ահա է ինչպէս պատրաստելու է երախային տրուելիք
կովու կաթը : Հրապարակի վրայ կը գտնուին յատուկ շի-
շեր, որոնց վրայ գուրսէն բաժանումներ կան . շիշերուն
քանակութիւնը 150 - 200 կրամ է . խրաքանշիւր բաժանում
25 կրամի կը համապատասխանէ :

Կան նաև այս շիշերը պարունակող յատուկ սպասներ
(appareils) - գործիքներ, Sohxlet, Laroche անուննե-
րու տակ :

Պէտք է ըսեմ եւ պնդեմ մասնաւոր եւ էական կէտի մը
վրայ. — « Պէտք է այս շիշերը գործածելէ առաջ դանոնք
հականեխել (stériliser) » : Ահա թէ ինչպէս . շիշերը
ամանի մը մէջ դնել . ամանին պաղ ջուր լեցնել եւ ջուրը ե-
փել անուազն 5 վայրկեան . ձգել որ ջուրը պաղի . խնամով
շիշերուն ջուրը թափել (մաքուր ձեռքերով) եւ շիշերը գլխի-
վայր դնել :

Կաթը հականեխելու յատուկ սպասներուն (Sohxlet ,
Laroche) նկարագրութիւնը :

Մեծկակ մետաղեայ կաթսայ (աման) մը, որուն կա-
փարիչը վերցնելուն, մէջը պիտի գտնէք շիշերը տեղաւորե-
լու յարմար ծակեր . սպասին այս ներքին մասը՝ շիշերով՝
կարելի է կաթսայէն հանել : Ծիշերը հականեխուած են :
Ապակիէ entonnoir ով (ձաղարով) եփած կաթը լեցնել
մինչեւ այն բաժանումը որ սկէտք է . յետոյ, քառաչուկէ մաս-
նաւոր խիցեր (պուշօն), որ առաջուրնէ եփուած են, դնել
բոլոր շիշերուն վրայ : Այս ամենը ընելէ վերջ՝ ամբողջու-
թիւնը նորէն ամանին մէջ տեղաւորել . յետոյ ամանին բոլոր-
տիքը պաղ ջուր լեցնել մինչեւ շիշերուն կաթին բարձրու-
թիւնը . ամանը կափարիչով դոցել եւ մէջի ջուրը եփել 5 - 10
վայրկեան . եփելէ յետոյ կափարիչը բանալ, շիշերը գուրս
հանել եւ ձգել որ անոնք պաղին ինքնիրեն : Այս կերպով շի-

շերուն օդը տաքնալով դուրս կ'ելլայ (ջուրին շոգիովը) և անոնց վրայի խիցերը (պուշօն) դուրսի օդին ճնշումին ասակ լաւ մը կը դոցուին և կը մնան դոց, մինչև ւայն վայրկեանին որ հարկ կ'ըլլայ մէկիկ մէկիկ գործածել զանոնք, ըստ պիտոյին :

Շիշերուն կաթը հականերուած, պատրաստ է. երախային կաթ տալու որոշ ժամուն (քիչ մը վերջը պիտի բսենք թէ ո՞ր ժամերուն), անմիջապէս պէտք եղած քանակութեամբ ջուր եփելու է, մէջը կտոր մը շաքար և կամ սուրճի դգալ մը փոշի շաքար դնելու է. այս շաքարոտ եփած ջուրը աւելցնել հականերուած կաթ պարունակող շիշին մէջ. որով կաթն ալ տաքուկ կ'ըլլայ: Բնականաբար շիշին բերանը ասաջուրնէ եփուած tétine-ը (քէքիներ) անցընելով երախային բերանը տալու է. biberon-ը (պիպրօնը) այսպէս պատրաստուած ի՞նչ գիրք տալու է երախային կերակրելու համար: Երախան պատկած գիրքի մէջ կերակրելու չէ, այլ մօրը կամ կաթ տուողին ձախ թեւին վրայ անել ու զըրկելու է, գլուխը վերօք, մօրը կտրօքին կոթնած. աջ ձեռքով պիպրօնը բռնելու է, այնպէս որ երախան կաթին հետ օդ չի կլլէ:

Նորածինին ասաջին 24 ժամերուն 2 - 3 դգալ եռացած⁶, շաքարոտ ջուր միայն տալու է և ոչ կաթ. յետոյ ասաջին եռամսեային 2/3 կովու կաթ և 1/3 շաքարոտ եփած ջուր. երկրորդ եռամսեային՝ 3/4 կովու կաթ և 1/4 եռացած շաքարոտ ջուր. իսկ վեց ամիսէն սկսեալ՝ զուտ կովու կաթ, միշտ հականերուած:

Ասաջին ամիսը նորածինին 2 - 2½ ժամը անգամ մը կաթ տալու է, իսկ վերջը՝ 3 - 3½ - 4 ժամը անգամ մը. գիշերը 9էն սուտուան 5 - 6ը կաթ տալու չէ. հակառակ երախային լացերուն այս ժուլերը անփոփոխ պահելու է: Քիչ մը համբերութիւնով կարելի է այս արդիւնքը ձեռք բերել: Այս կեր-

սրով երախային միջոց կը տրուի առած կաթը մարսելու ժամանակ տալով. հակառակ պարագային, անմարսողութեան, փսխումներու ենթակայ կ'ըլլայ:

Երախային առողջութեան տեսակէտով ամենէն վտանգաւոր ամիսներն են Յունիս, Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր, որովհետեւ ամառուան տաք եղանակին կաթերը չուտով կ'աւրուին, կը թթուին. տաք եղանակին է որ երախաները սովորաբար փորհարութեան (diarrhée), մանաւանդ կանանչ փորհարութեան (diarrhée verte) cholérine-ի, gastro-entérite ըսուած հիւանդութեանց ենթակայ են. եթէ խրնամով չդարմանուին, կրնան մինչեւ իսկ այս հիւանդութիւններուն զոհ երթալ, մանաւանդ եթէ հականեխալ կաթով չկերակրուին, ինչպէս վերը երկարօրէն նկարագրեցինք:

Կաթը հականեխալէ վերջը զով, եթէ կարելի է, պազ տեղ պահելու է. մանաւանդ ամառուան տաքին:

Անոնք որ կաթին հականեխումի յատուկ սպասները (զործիքները) առնելու միջոցները չունին, անոնց համար կարելի է կոփու քարսի եւ անարատ կաթ ճարել (դժբախտաբար հրապարակի վրայ գտնուող բոլոր կաթերը յանձնարարելի չեն) եւ մաքուր ամանով եփել. սակայն զիտցէք՝ «կաթին փրփուրը ամանէն բարձրանալուն պէս վար մի՛ առնէք», այլ եփած զգալով փրփուրը պայթեցուցէք եւ առեն մը եւս եփեցէք, ամենէն քիչը 5 վայրկեան եփելու պայմանաւ:

Կաթը այս կերպով եփելէ վերջը պազ տեղ պահել, վերան գոցելով. երախային տալէ առաջ վրայի սերը մէկդի առնել, պիպրոսին մէջ պէտք եղած կաթի քանակութիւնը լեցնել եւ անոր վրայ եփած շաքարոտ ջուր լեցնել, պիպրոսին վրայ եփած ջուրի մէջ պահուած քէքիւնը անցընել եւ երախան կերակրել: Օրը մի քանի անգամ երախային բերանը՝ լինտերը, լեզուն եւ բոյրտիքը մաքրել. ահա թէ ինչ-

պէս : Գրաւի մը կոթին բամպակ լիւթիւնի եւ թաթիւնի eau bicarbonatée կամ boratée (± առ հարիւր)ի մէջ եւ անոյ պտտցնել, շփել բերնին մէջ, որպէսզի սամկորէն կոչուած «բամպակ» (զիտականօրէն muguet) ըսուած հիւանդութեան չենթարկուին : Երախան պիպրոսնի կաթը ընցնելէ վերջը պէտք է շիշը, քէթիմը ջուրի մէջ կփել եւ յետոյ կփած ջուրի մէջ անոնք պահել :

Մայրե՛ր, ծնողքնե՛ր, չոր կաթնատունե՛ր (nourrices sèches) ուշադրութեամբ կարդացէք վերոյիշեալ հրահանգները, խրատները, եթէ կ'ուզէք ձեր հոգեհատոր ձագուկները ողջ եւ առողջ մեծցնել :

ՏՕՔԹ. Կ. ԽԱՆՃԵԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Ստամոքսը ըլլալով մեր ներքին գործարաններուն ամենակարեւորագոյնը, անոր հետ պէտք է վարուիլ շատ զգոյշ, չյոզնեցնելով զայն, տալով աւելորդ եւ անժամանակ ուտելիք ու խմելիք:

Յաճախ երբոր տժգոյն եւ նիհարակազմ մէկու մը հանդիպին, իրենց առաջին եւ սխալ խորհուրդը կ'ըլլայ ստիպել որ ուտէ եւ շատ ուտէ, որպէսզի գիրնայ, սակայն բնաւ չեն հարցներ թէ ստամոքսը կը տանի՞ կերածը, այսինքն կրնա՞յ մարսել:

Եթէ ստամոքսը ի վիճակի չէ մեր տուած ուտելիքը կամ խմելիքը մարսելու, հետեւարար զայն փոխանցելու որպէս սնունդ, ինչո՞վ օգտակար կ'ըլլայ մեր տուածները:

Ինչպէս որ չենք կրնար ստիպել մէկը որ իր կարողութենէն վեր բնաւ մը տանի, նոյնպէս ալ ստամոքսին պէտք չէ տանք այնպիսի ուտելիք եւ խմելիք որ պատճառ ըլլայ իր խանգարումին:

Արդէն ստամոքսէ տառապոյցները անմիջապէս կը զգան թէ ի՞նչ պէտք է ուտեն կամ ի՞նչ պէտք է չուտեն. եթէ կերան ու խմեցին բան մը որ ստամոքսը չի մարսեր, կ'ըսեն՝ «ստամոքսիս վրայ կարծես քար մը կայ, դարձար շերթար, փորս պալօնի պէս կ'ուռի, կերածս կը քացիսի», եւլն., եւլն.:

Ահա ասոնց պատճառներէն մեծագոյնը յատա՞ջ կուզայ անյարմար ու անժամանակ ուտելիքէ եւ խմելիքէ:

Ուրեմն մեր պարտականութիւնն է չյոզնեցնել մեր ստամոքսը. ահաւասիկ պայմանները:

Առաջին, շատ կարեւոր է կերածը լաւ մը ծամել: Ծա-

մելով նախ ահուաներուն հուտանք ուժ, որովհետեւ անոնք որոնք լաւ չեն ծամեր եւ կամ միայն մէկ կողմով կը ծամեն, անոնց ահուաները ընդհանրապէս կը փտտին:

Ահուաները ըլլալով մեր աղօրին, կը մանրըցնեն մեր պատանները եւ բերնին մէջ գտնուած հոյզը խառնուելով մեր ուտելիքին, արդէն բերնին մէջ իսկ մարսողութեան առաջին շրջանը սկսած կ'ըլլայ:

Եթէ չծամենք կամ քիչ ծամենք ու կըլլենք, ստամոքսը այդ առաջին ծանր պարտականութիւնն ալ իր վրայ կ'ստնէ ժամանակի մը համար, ընելով աւելորդ շարժումներ ու արտադրելով աւելորդ հոյզեր. թէ՛ առաջին եւ թէ՛ երկրորդ պարալալին տուժողը պիտի ըլլայ ստամոքսը, այսինքն մենք:

Եթէ մեքենայի մը ամէն մէկ մասնիկը իր պարտականութիւնը չկատարէ, այդ մեքենան խանգարումներ կ'ունենայ եւ յետոյ կամաց կամաց կը դադրի գործելէ, որով մեր ամբողջութիւնն ալ ըլլալով մեքենայ մը, եթէ ուշադրութիւն չընենք պարզ եւ սակայն շատ կարեւոր առողջապահական յետոյ հիւանդութիւն:

Կանոններու, արդիւնքը կ'ըլլայ նախ անհանգստութիւն եւ

Առողջապահութիւնը մեզ համար ընդհանուր կանոն է. անոնք որոնք կը շեղին այս ընդհանուր կանոնէն, կանուխ կամ ուշ պիտի տուժեն:

Շատ անգամներ կը տեսնէք ձեր շուրջը ստամոքսի հիւանդութենէ տառապողներ, որոնք ընդհանրապէս կ'ըլլան նեղսիրտ, բարկացոտ եւ ընդհանուր կերպով բարոյալքուած. չեմ խօսիր այստեղ ստամոքսի հիւանդութենէ տառապողներու սարսափելի վիճակի մասին:

Երկրորդ, ուտել որոշեալ ժամերուն, եթէ չենք ուզեր խանգարել մեր մարսողական գործարանները: Ստամոքսը ունի վերիվերոյ իր որոշ աշխատանքի ժամանակը, մեղի կը մնայ այդ ժամանակները որոշել եւ ըստ այնմ աշխատցնել:

Ամէն օր որոշեալ ժամերուն ճաշելու է եւ ճաշերէ դուրս պէտք չէ ուտել, որովհետեւ ստամոքսին համար կրկին ու կրկին աշխատանք մըն է այսպէս անկանոն ճաշերը, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ խանդարում, հոյզերու աւելորդ վատնում, աղիքներու շարժման բնական վիճակի խանդարում, որով ընդհանրապէս պնդութիւն, արդիւնքը հիւանդութիւն:

Ահա երկրորդ կանոն մը առողջապահութեան:

Երրորդ, ճաշերու ժամանակ ջուր չխմել կամ քիչ խմել: Ստամոքսը նմանցնելով կերակուրով լեցուն սանի մը, երբոր այդ սանին մէջ կերակուրը եփած միջոցին պաղ ջուր լեցնենք, անմիջապէս կերակուրը կը պաղի, եւ ստիպուած կըրկին ժամանակ պէտք է տալ որ առաջուան տաք վիճակին հասնի. ուրեմն հասկնալի է որ երբոր ճաշած միջոցին ջուր խմելու ըլլանք, ճիշդ ինչպէս սանին մէջի կերակուրը նոյնպէս եւ ստամոքսը եւ ստամոքսին հոյզերը պարապ տեղը աշխատուցած ու վտանած կ'ըլլանք, եւ այսպէս ժամանակի ընթացքին կաղերու եւ քացիութեան տեղի կուտանք:

Չուրը խմել մօտաւորապէս 3 ժամ յետոյ, որովհետեւ այդ միջոցին ստամոքսը դրեթէ պարպուած կ'ըլլայ:

Որով կը տեսնենք թէ այս երեք պարզ կանոններուն չը հետեւողները, առանց այլեւայլի կ'ունենան յաճախ մարտդական գործարաններուն նախ անհանդատութիւն, յետոյ քրոնիկ դարձած հիւանդութիւն, հիւանդութիւն մը որ շատ անդամ սարսափելի տառապանքներով մեզ դէպի մահ կ'առաջնորդէ:

Այս պարզ եւ սակայն շատ օգտակար կանոններէն դատ կան նաեւ ուրիշ պատճառներ, սակայն տեղի անձկութեան պատճառաւ ստիպուած պիտի ըլլամ յարմար առիթի մը ձգել:

ՏՕԳԹ. Ա. ՏԷՐ - ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հիւանդութեանց զէմ ինքնապաշտպանութեան ամենէն զիւրին միջոցն է հիւանդ չըլլալ: Իսկ հիւանդ չըլլալու համար՝ մեր առողջութեան վրայ պարտաւոր ենք հսկել, հիւանդութիւնը դեռ չեկած: Ասոր համար ալ՝ առողջապահական կանոններ կան, բժիշկներու կողմէ հաստատուած, որոնց պէտք է հնազանդիլ կէտ առ կէտ, առանց դանդաակելու:

Բայց, հակառակ ամէն զգուշութեան, եթէ աննշան կարծուած փոքրիկ ցրտաւորութիւն մը՝ զող մը զլաք, ձեր առաջին զործը պիտի ըլլայ տաք բան մը խմել եւ տաքուկ տաքուկ պահել:

Ոմանք կը կարծեն թէ՝ «տաք բան մը» ըսելով՝ անդամաւոր քէյ խմել կը հասկնան: Ո՛չ: Լաւագոյն է քիչ մը քմրի (օխլամուր, tilleul) առնել եւ թէյի նման եփելէ կաք խմել:

Եթէ թեթեւ հող մը ունիք, «Չորս ծաղիկներ»ը (quatre fleurs pectorales) միւսնոյն կերպով պատրաստելէ կաք՝ օրական 3 - 4 անգամ սուրճի գաւաթով կը խմէք: Մէկ լիզրաւոացող ջուրին՝ 10 կրամ ծաղիկ կը բաւէ:

Փոքրիկներու հազին համար՝ դեղարանէ մը քիչ մը «Հազի չրուպ» (Sirop pectoral) կ'առնէք, եւ պղտիկ սուրճի զղալով՝ օրական 2 - 3 զղալով կուտաք:

Եթէ ստամոքսի ցաւէ կամ դժուարամարտութենէ կը տառապիք՝ կերակուրի ժամանակ բա՛ն մը չէք խմեր, այլ կերակուրէ կաք՝ մէկ - երկու հատ Երիցուկ (փափաքեայ, camomille) կամ թէ Անանուխի (նանէ, menthe) երկու տերեւ՝ թէյի նման քիչ մը ջուրով կ'եփէք եւ սուրճի գաւաթով կը խմէք անկէ, տաք տաք:

Կարևոր է գիտնալ, թէ ստամոքսի խանդարում ունեցողները՝ կերակուրի ժամանակ հեղանիւթ խմելու չեն երբեք. ո՛չ գինի, ո՛չ դարեջուր եւ ո՛չ խիչ ջուր:

Ուշադրութիւն ընելու է՝ ամէն օր «փորը հանելու»: Եթէ օր մը փորերնիդ չելլայ, յաջորդ օրը պէտք է որ Bourdaine կոչուած արմատին կտրուածներէն աննէք եւ խաչէք ու խմէք: Մէկ սուրճի դդալ Bourdaine-ի համար՝ դաւաթ մը ջուրը կը բաւէ: Իրիկունը կըխաչէք, առտուն բարակ լաթէ մը անցընելէ ետք կը խմէք:

Թոքերու եւ ուղեղի բորբոքումին դէմ, հասարակ հազի դէմ, կամ թէ կուշտը՝ կողերը տաքցնելու համար՝ դրոշն կը գործածուի Մանանեխ (հարտալ, moutarde):

Գլխու տաքութեան դէմ՝ սոքերը կէս ժամ տաք ջուրի մէջ կը դնէք, նոյն ջուրին մէջ ափ մը մանանեխ պարունակող քսակ մը ձգելով:

Թէ՛ կողերը տաքցնելու համար, թէ՛ թոքերու բորբոքումի եւ հազի դէմ՝ պատրաստ մանանեխած թուղթեր (Papier Rigollot) կան: Ասոնցմէ երկու հատը գաղջ ջուրի մէջ թրջելէ ետք՝ դեղ ունեցող կողմը մարմինին վրայ կը դրնէք 5 վայրկեան կամ աւելի, մինչեւ որ այրել սկսի. յետոյ կամացուկ մը կը հանէք, եւ տեղը՝ գաղջ ջուրի մէջ թրջած լաթով մը եւ կամ սպունգով կը սրբէք:

Ամէն պարագայի տակ՝ այս խրատներով մի դոհանաք եթէ հիւանդութեան նշաններ կան, ինչպէս՝ տաքութիւն, ուժով հազ, ստամոքսի ծանր ցաւ եւայլն: Այն ատեն՝ դիմեցէք անմիջապէս «Բուժարան» եւ կամ ձեր բժիշկին:

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ
Դեղագործ Բուժարանի

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Պետական Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը ըրաւ իր պարտականութիւնը տարի մըն ալ :

1922էն ի վեր, Իդիքի մեծ ազէտին հետեւեալ օրերը, դապիականները սկսան հասնիլ Փարիզ ու լեցուիլ Եկեղեցիին բակը : Լուրը ստինք : Գացինք ու տեսանք այն խղճերուն վրճակը, անօթի, հիւանդ, աւանց հազուստի : Պետ. Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը վերջապէս մարմին տուա :

Տիկին Անայիս կ'ըսէ մեր յառաջարանին մէջ. — «Առաջին անգամ երբ գործով զեզուն հոգի մը հակեցաւ տառապողի մը ցաւին վրայ... այն բողէջն իսկ գոյութիւն տուա Կարմիր Խաչը» :

Պէտք էր, ուրեմն, քանի որ գոյութիւն ունէինք, խնամել հիւանդը, կերակրել անօթին, հազուեցնել բողիկը, ապաստան դտնել տուն շունեցողին :

Այդ բողէջն սկսեալ ըրինք մեր պարտականութիւնը. այդ օրէն իսկ խնամեցինք մեր հիւանդները, պահպանեցինք ու կերակրեցինք : Մեր հին հաշուետուութեանց մէջ աուած ենք բոլոր այս մանրամասնութիւնները :

«Բուժարան»ը գոյութիւն ունի ուրեմն 15 տարիէ ի վեր : Բոլոր այս տարիներու բոլորումին ըրինք մեր բոլոր ճիգերը՝ օգնելու մեր զժրախաներուն ու օգնելու Երեւանի Պետական Կարմիր Խաչին :

1936ին 5000էն աւելի հիւանդներ խնամած ենք : Մեր բոլոր խնամած հիւանդութեանց շարքին առաջինը միշտ թոքային հիւանդութիւններն են :

Տօբթ . Կէօլճեան կը ներկայացնէ մեզի Հիւանդութեանց ցանկը եւ ուրախութեամբ ցոյց կուտայ թէ այս տարի պահաւ թոքախտուորներ տեսած ենք :

Որքան ալ քիչ տեսնուի՝ դարձեալ շատ է :

Թոքախտը , որուն դէմ ամբողջ քաղաքակրթեալ աշխարհը կը պայքարի , մարդկութեան ամէնէն մեծ թշնամին է :

Թոքախտին դէմ պայքարելու ամէնէն պարզ եւ ուժով միջոցը բաց օդէն չլախնալն է : Մեր դպրոցականները կը բռնակին , դիտենք , պղտիկ սենեակներու եւ տաղաւարներու մէջ . բայց , դժբախտաբար , ամառ ձմեռ պատուհանները զոց կը մնան : Բացէ՛ք ձեր պատուհանները , մե՛ծ բացէ՛ք . հոն ուր օդը եւ արեւը կը մտնայ , բոքախտը չի՛ մտնար : Ո՞վ մեզի պիտի հաւատայ :

Պզտիկները խնամելու համար Տօբթ . Սանճեանի տուած խրատները շատ բրաքի՛ք են : Հետեւեցէ՛ք անոնց , մայրեր :

Ստամոքսի Հիւանդութիւնները շատ կը պատահին Հայերու մէջ : Մի՛ կարծէք թէ անուղին տեսակէն կուզան անոնք : Տօբթ . Տէր Անդրէասեան ձեզի կը բացատրէ : Ստամոքսի Հիւանդութիւն չունենալու համար շատ կամաց ուտելու եւ շատ լաւ ծամելու է : Ծառ ուտելը աղէկ չէ : Կամաց ուտել , քիչ ուտել , աղէկ ծամել , ժամանակին ուտել ու շարժիլ եւ քիչ ջուր խմել ճաշի ատեն : Ահա կարեւոր կէտերը :

Զգային դրութեան Հիւանդութիւնները նմանազէս շատ կը պատահին մեր գաղութին մէջ : Անոնց մասին ալ կ'ուզէինք տալ մեր պատուէրները : Տեղւոյ անձկութեան համար ապագային կը ձգենք :

Մեր Հիւանդներէն շատերը , որոնց մասին կ'ուզենք կատարեալ քննութիւն , կը դրկենք հայասէր ու մեզի ծանօթ ու բարեկամ բրօֆէսէօրներու service ին : Հոս պէտք է կատարենք մեր շնորհակալութեան պարտականութիւնը :

Les Professeurs Carnot, Lœper, Laignel - Lavastine, Gosset, Besançon, Abrami, Laubry et les Docteurs Tré-

molières, Gutmann, De Martel ont toute notre reconnaissance pour tous les soins qu'ils procurent à nos indigents malades.

Պեա. Հայ Կարմիր Սաչը իր դրամական շատ անձուկ պայմաններով կրցաւ ուրեմն պատուական գործ տեսնալ 1936ին :

Մեր դրամը քիչ է, բայց աշխատելու եւ գործելու փափաք ունեցողներուն թիւը, որոնք մեր շուրջը կը հաւաքուին, մեծ է : Մեր յաջողութիւնը անոնց կը պարտինք :

Կարմիր Սաչը զթութեան սրբազան գործ մըն է :

Քաղաքականութեամբ չենք դրաղիր : Հիւանդը խնամելը, երախան առողջ մեծցնելը, տկարին օգնելը, հիւանդ աղքատին հաց ու կաթ տալը նուիրական գործունէութիւն մըն է . այսինքն՝ մարդկութեան նոր հաւատքը : Այս դարուն մէջ, ուր ետասիրութիւնը, դրամին սէրը, շուտ հասնելու եւ աշխարհի մէջ տեղ գրաւելու բուն եռանդը կը մեռցնեն դանդաղօրէն մարդկային ամէնէն բարձր զգացումը, այն է՝ տառապանքին նկատմամբ զթածութիւնը : Կան բարեբախտարար անձնուէր հոգիներ, որոնք Կարմիր Սաչի միջոցաւ մոռցնել կուտան մարդկութեան յիշեալ յոսի կողմերը : Ահա հրաշափառ գործը Կարմիր Սաչին :

Ամէն հայ, ինչ հոգեբանութիւն ալ ունենայ, պէտք է Հայ Կարմիր Սաչին կապուի անվերապահօրէն : Ամէն ուր որ Հայեր կան, պէտք է Պեա. Կարմիր Սաչեր կաղմեն : Կարմիր Սաչը, զթութեան մեծ գործը, ամօքիչ ու բարեբար, յուզեալ ու տառապող մարդկութեան նոր հաւատքն է, հանդարտ ու յուսատու :

ՏՕՔԹ. ՊՕՂՈՍ ՔՕԼՕԼԵԱՆ

ՏԵՐՈՒՆԻ

Տեղեկագիրս մամուլ տակ էր, երբ Վարչութիւնս տեղեկացաւ մահուանը՝ իր երկու եռանդուն, անձնուէր եւ հաւատարիմ գործակիցներուն, ողբ. Տեաքք Յակոբ Պօյաճեանի եւ Տօքթ. Հ. Թաթարեանի :

Պետ. Հ. Կարմիրը Խաչի Վարչութիւնը երախտագիտական պարտք կը համարի յիշատակել այս երկու պատուական անձնաւորութեանց կորուստը, որ իրապէս զգալի է մեր Բուժարանին եւ անկէ օգտուող հայ աղքատ հիւանդներուն համար :

Յարգանք իրենց յիշատակին :

